

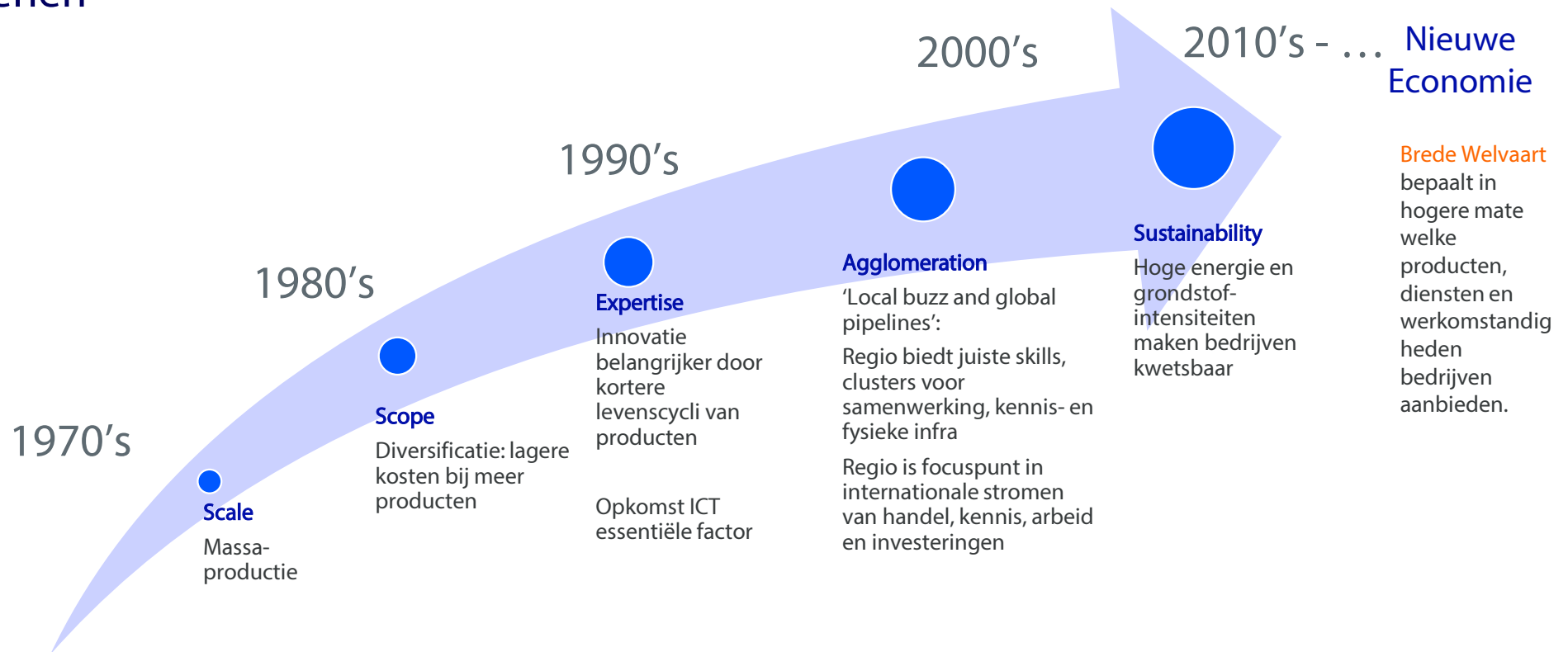
Economische groei en brede welvaart in Leiden en Bollenstreek

Economie071
Otto Raspe, 4 maart 2024

De economie is in haar fundamenteën veranderd

Economies of scale, scope,... zijn factoren waaraan bedrijven concurrentievoordeel ontleen

Waar staan we nu?

From scale...

...to scope...

...to expertise...

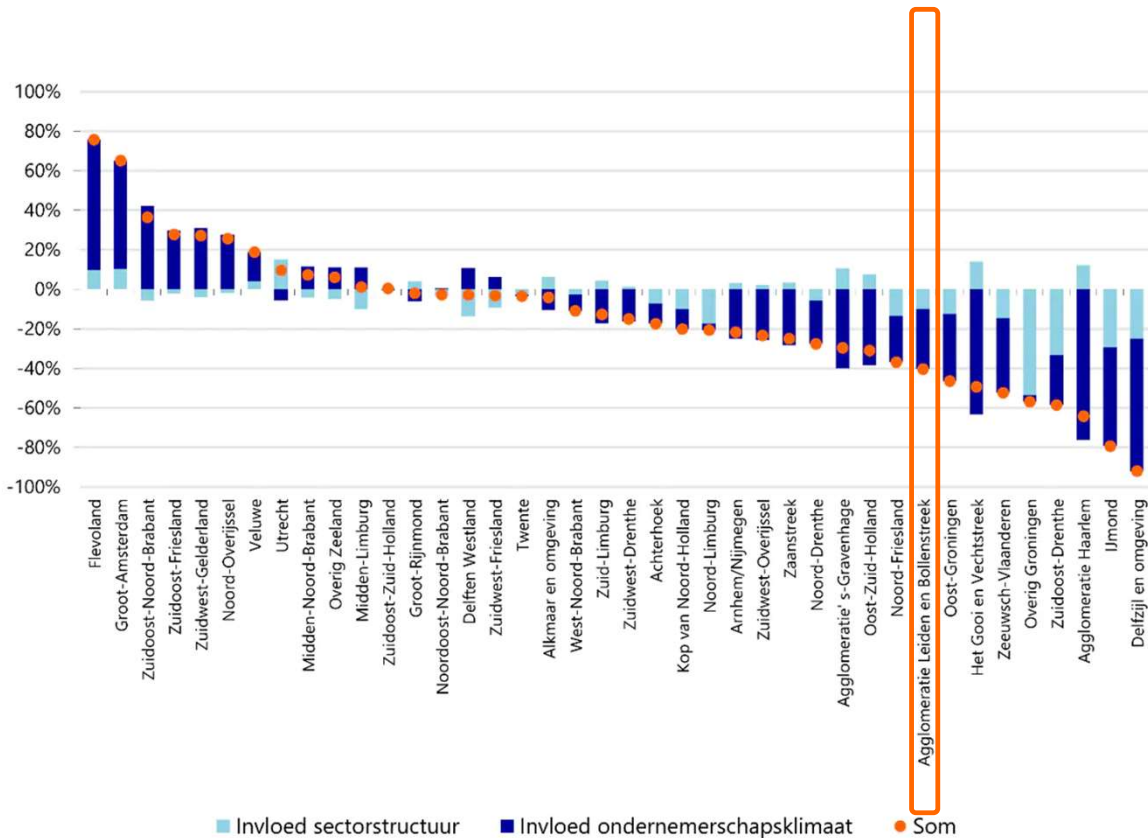
...and
agglomeration

Vijf transitie hebben geleid tot een economie waarin...

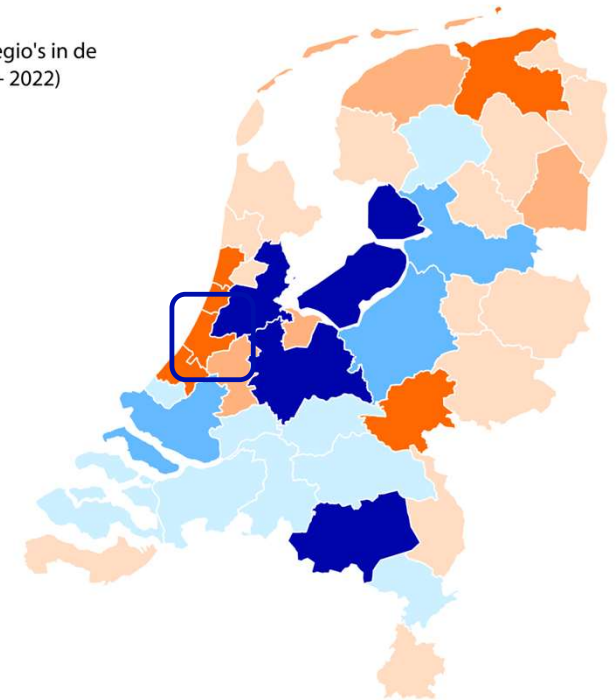
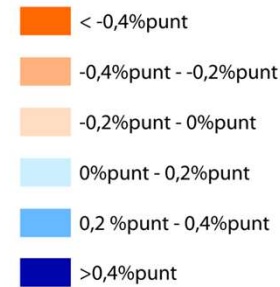
- **Kennis, agglomeratie én duurzaamheid** de inrichting bepalen
- Mensen en regio's centraal staan: een perspectief van brede welvaart

Een nieuwe geografie van de economie

Regionaal economische groei 1996-2022

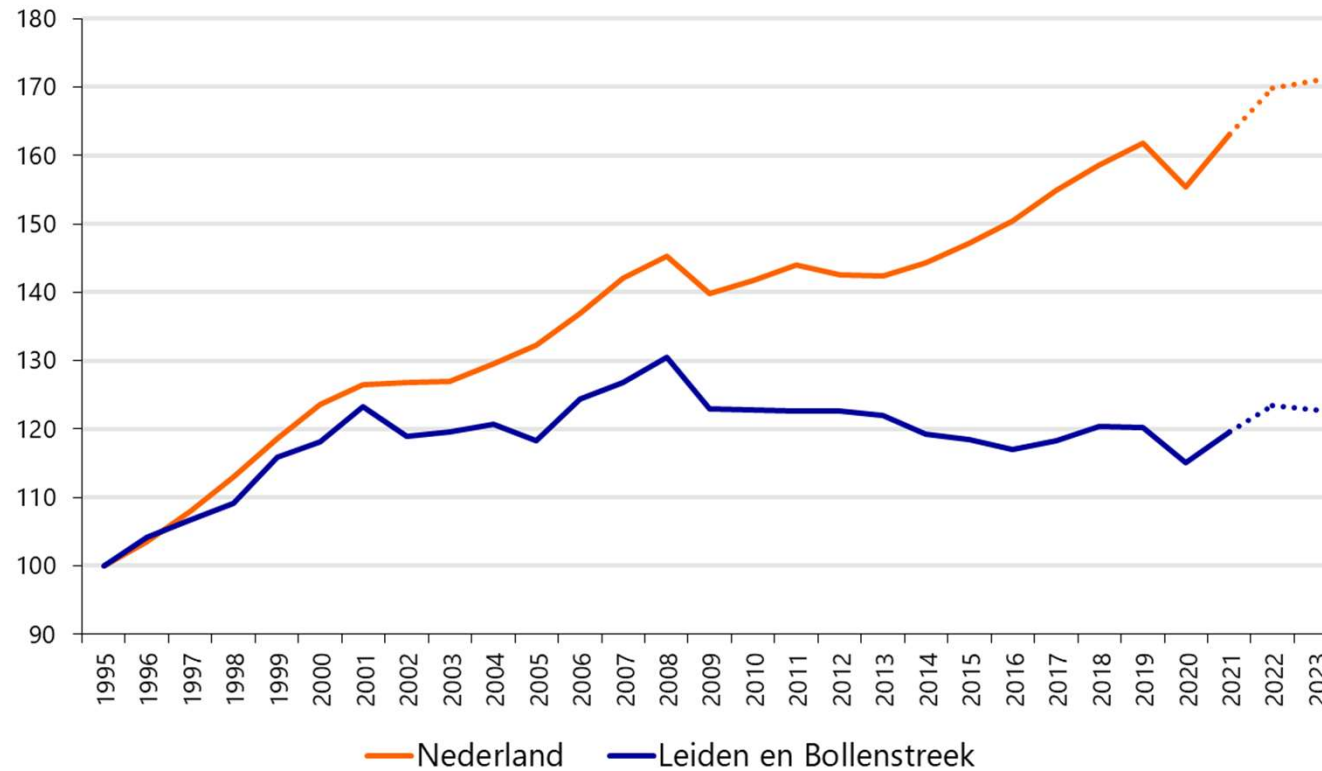

Verandering van het aandeel van regio's in de Nederlandse economie (bbp, 1995 - 2022)

Economische groei in Leiden en Bollenstreek blijft achter

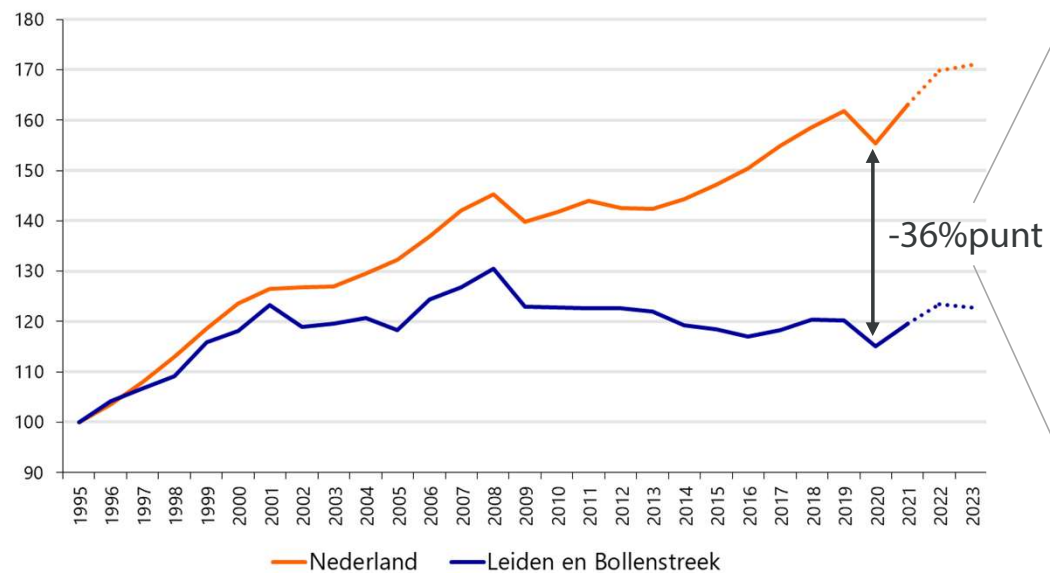
Ontwikkeling omvang economie (bbp), index 1995 = 100, stippellijn = prognose RaboResearch

Vraag: waarom blijft de economische groei achter in Leiden en Bollenstreek?

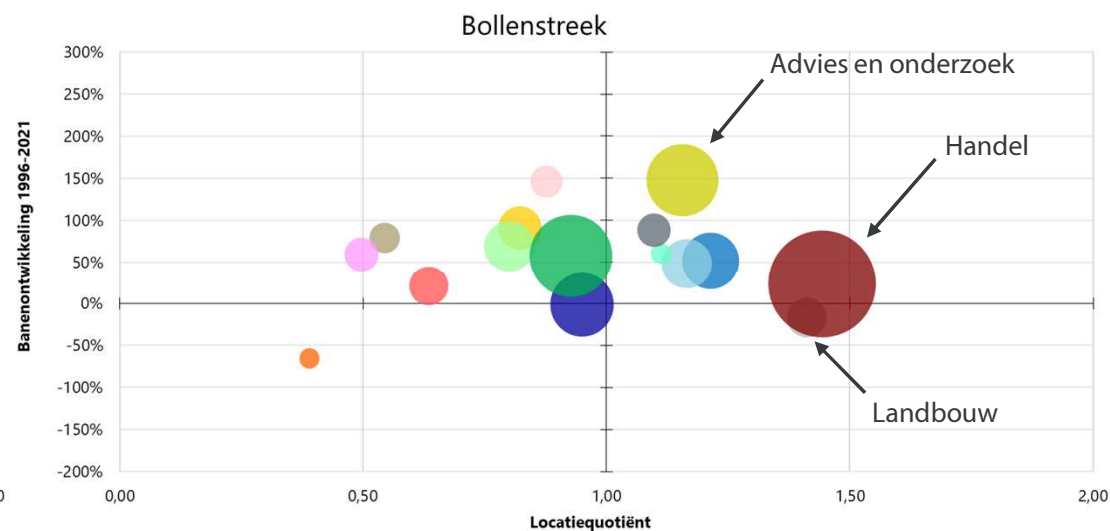
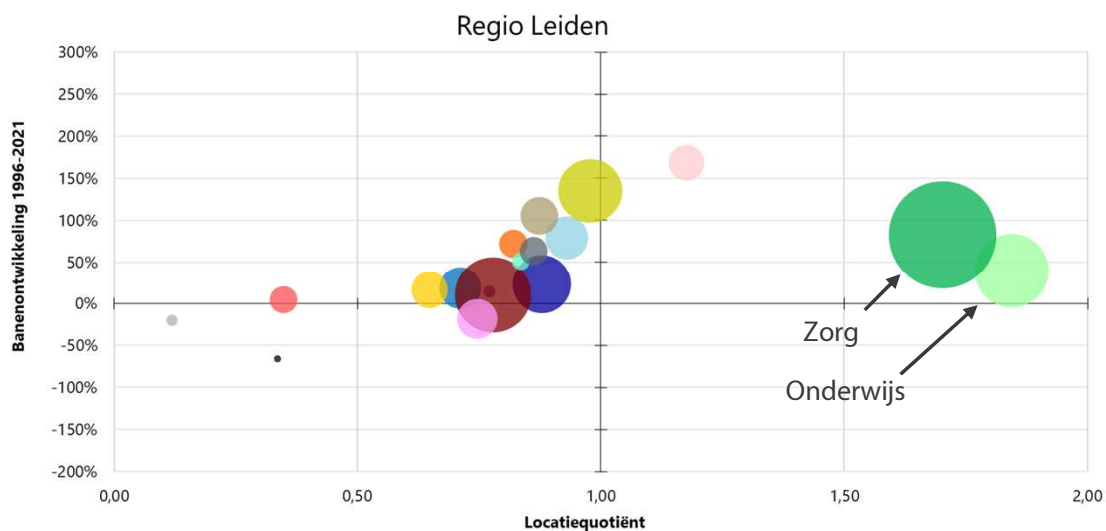
Een aantal redenen liggen hieraan ten grondslag

Ontwikkeling omvang economie (bbp), index 1995 = 100, stippellijn = prognose RaboResearch

- Deze drie effecten dragen negatief bij aan de achterblijvende groei (gap)

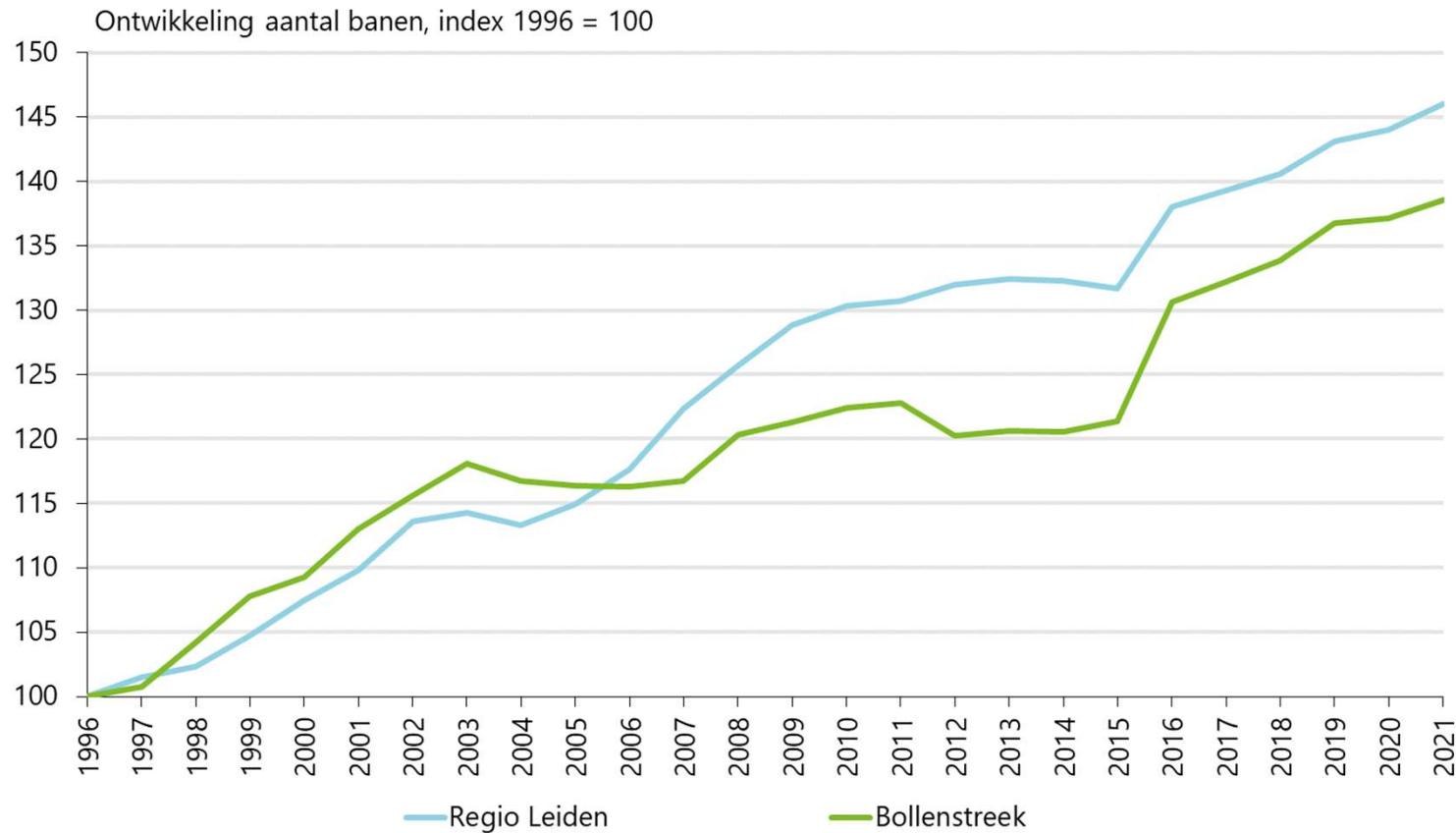
Zorg en onderwijs relatief groot in regio Leiden

● Landbouw, bosbouw en visserij	● Delfstoffenwinning	● Industrie
● Energiesector	● Watermanagement	● Bouwnijverheid
● Groot- en detailhandel	● Vervoer en opslag	● Logies-, maaltijd- en drankverstrekking
● Informatie en communicatie	● Financiële instellingen	● Onroerend goed
● Advies en onderzoek	● Overige zakelijke dienstverlening	● Openbaar bestuur
● Onderwijs	● Gezondheids- en welzijnszorg	● Cultuur, sport en recreatie
● Overige dienstverlening		

Aantal banen in Leiden groeit harder dan in de Bollenstreek

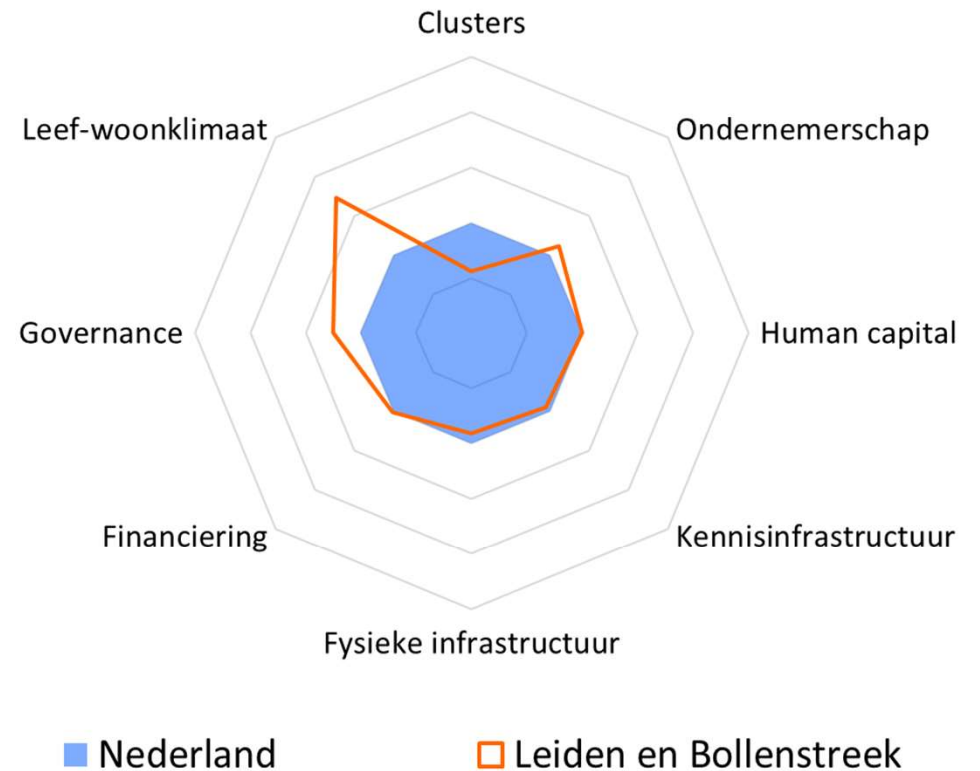
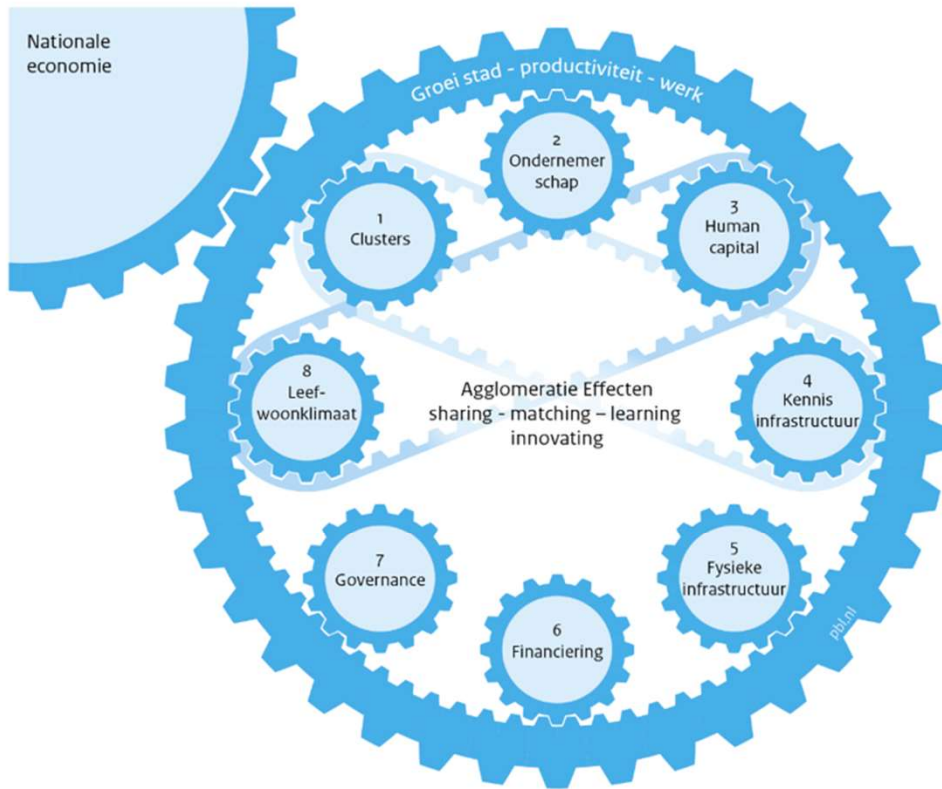
Maar de groei in banen is lager dan gemiddeld in Nederland

Bron: LISA

Rabobank

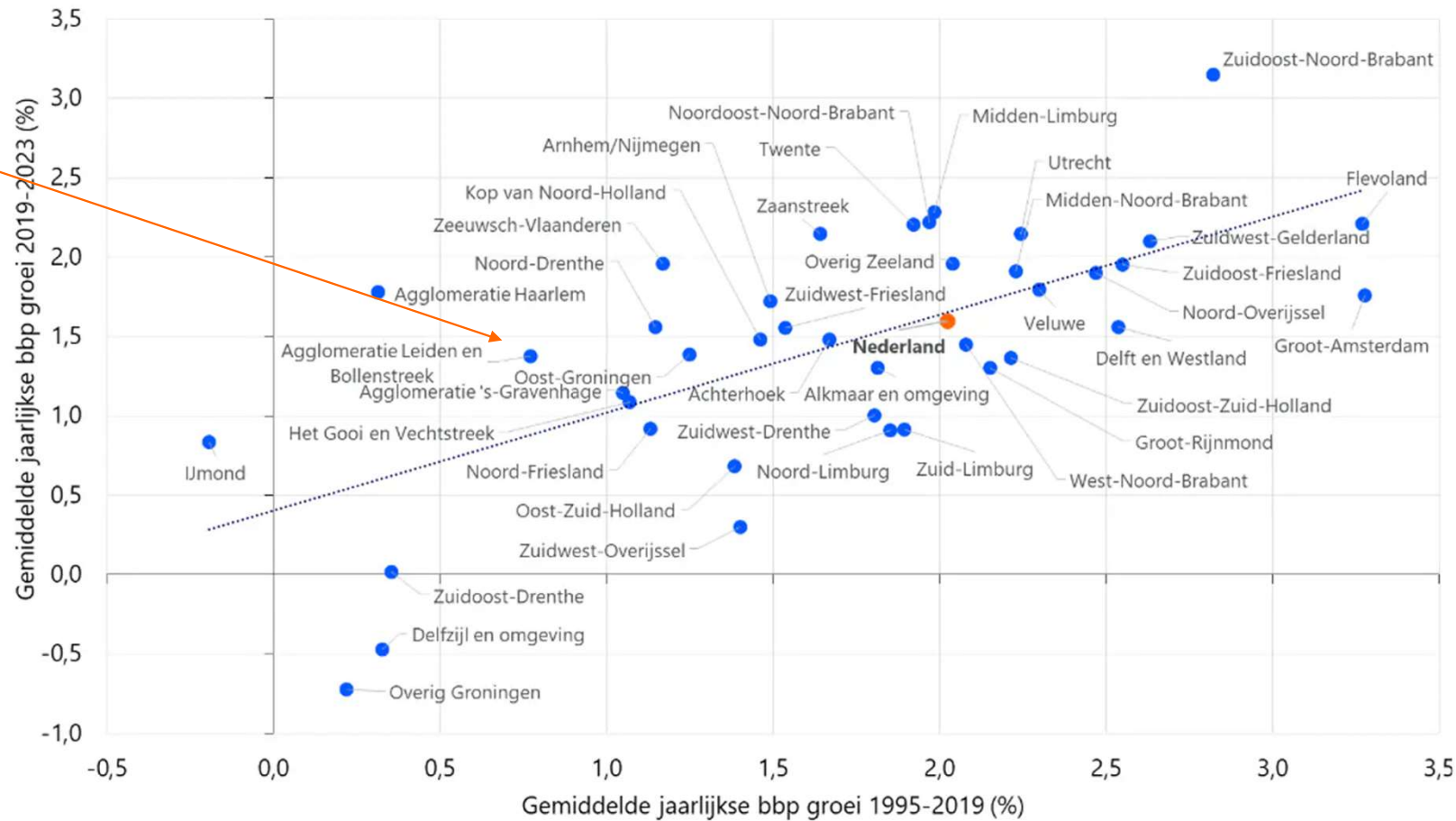
Clusters in stuwende sectoren missen

Bron: PBL

Groei uit het verleden bepaalt ook toekomst

Vooral de laatste 4 jaar relatief gunstig

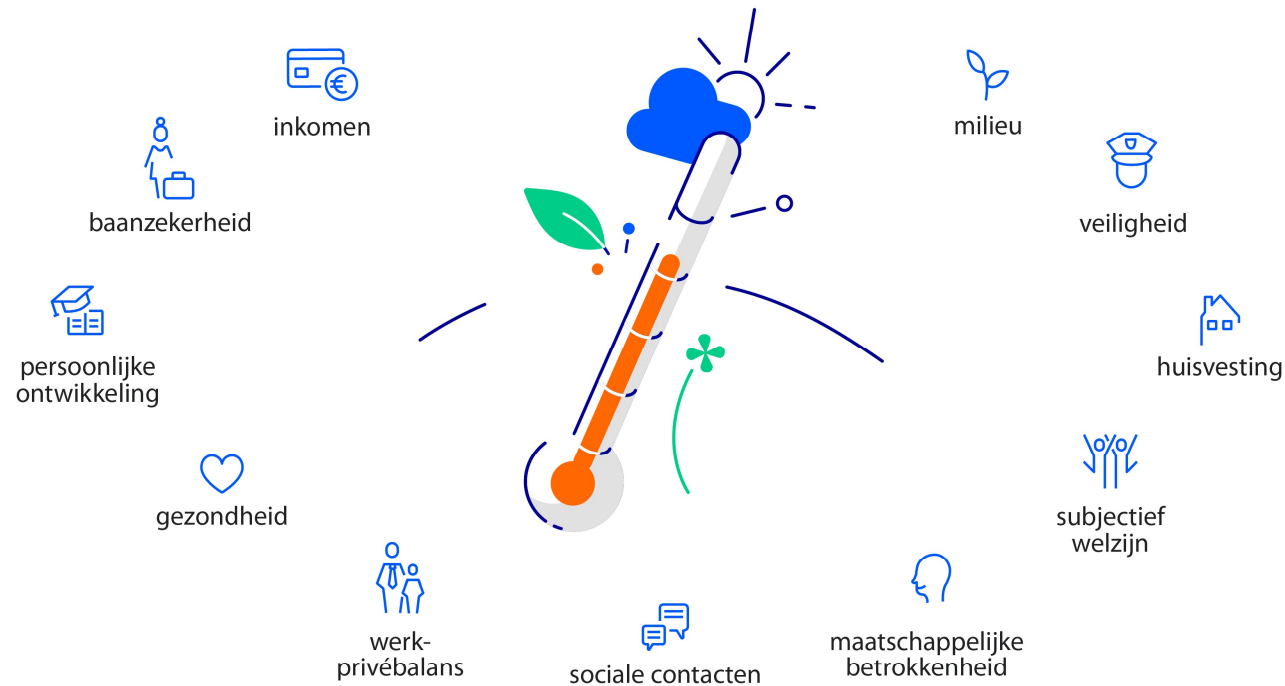

Brede Welvaart Indicator (BWI)

the time is ripe for our measurement system to shift emphasis from measuring economic production to measuring people's well-being... and well-being should be put in a context of sustainability
(Stiglitz, Sen, Fitoussi, 2009, p.12)

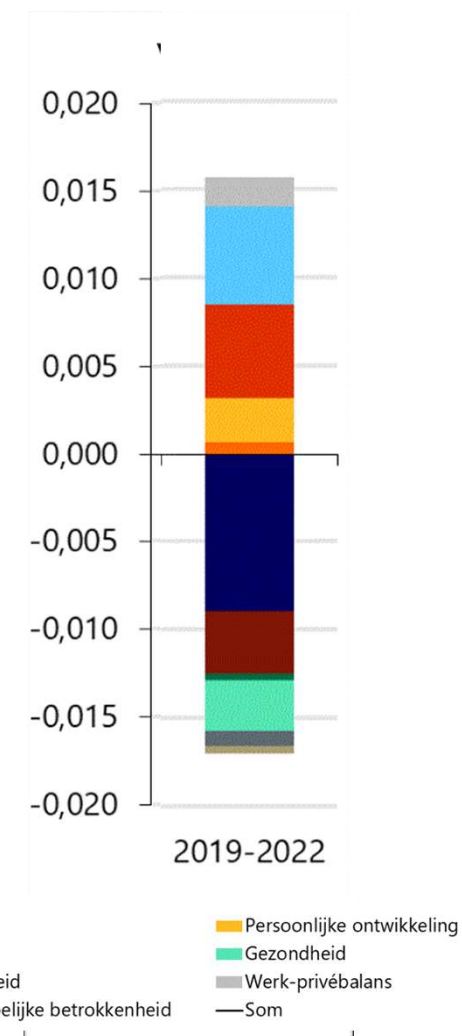
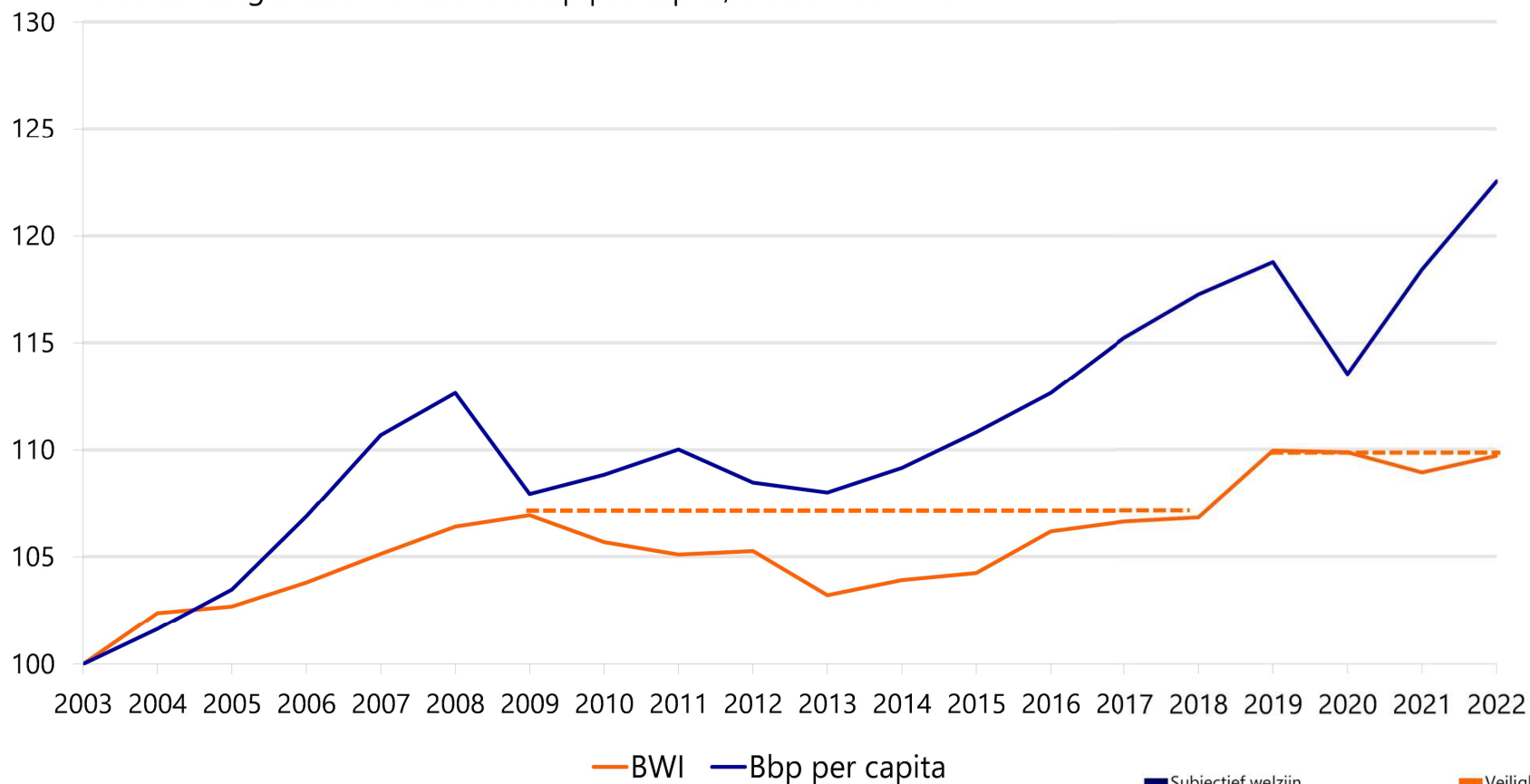
Brede welvaart Indicator (BWI)

11 dimensies van 'wat mensen van waarde vinden'

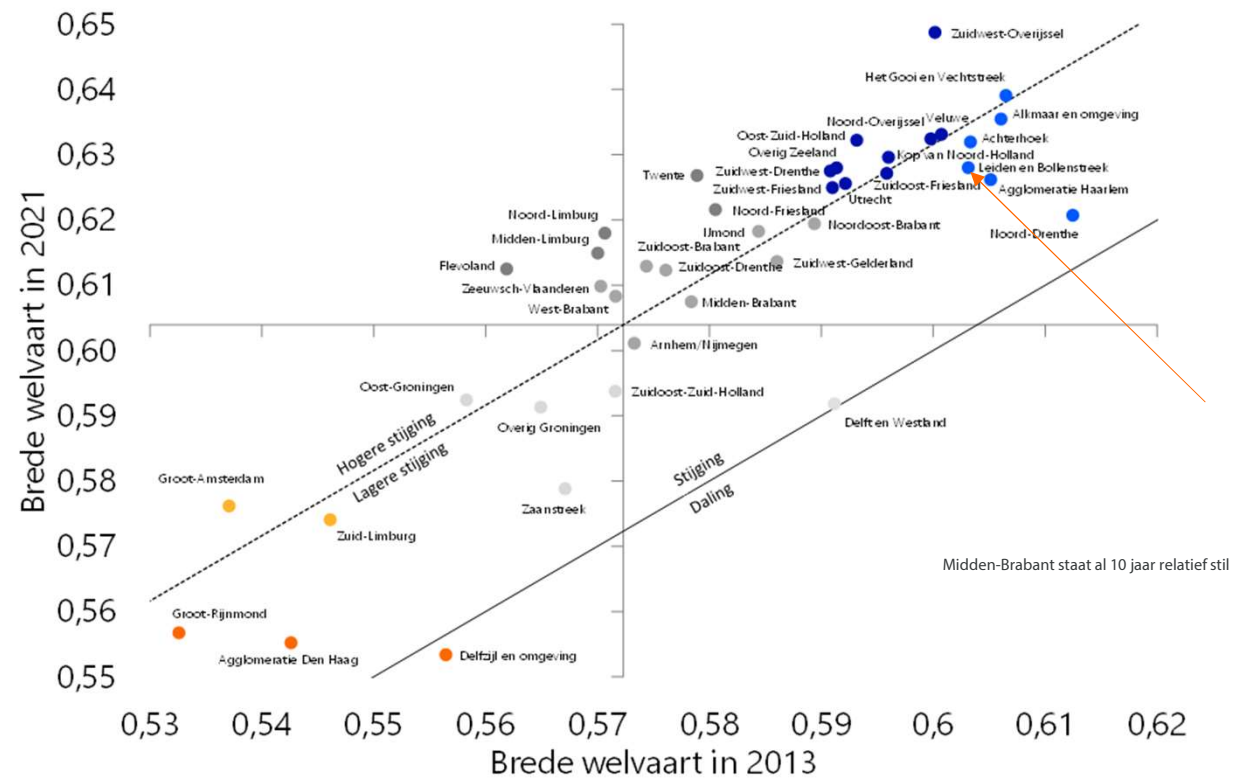
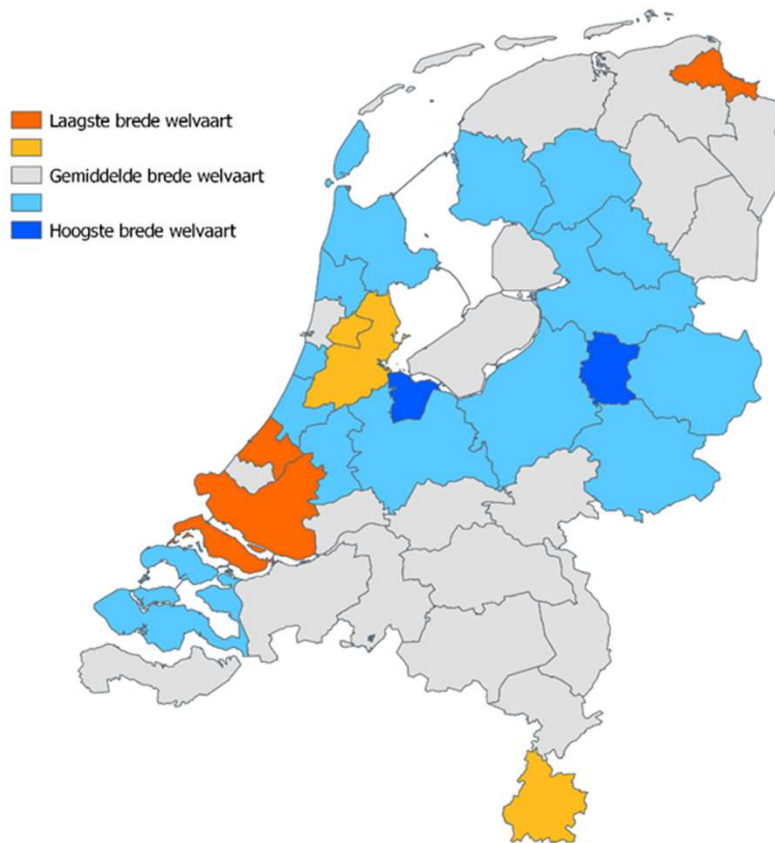
Ontwikkeling BWI kent ander verloop dan bbp

Ontwikkeling brede welvaart en bbp per capita, index 2003 = 100

Regionale verschillen in brede welvaart

Regionale verschillen klein, hardnekkig én groter geworden

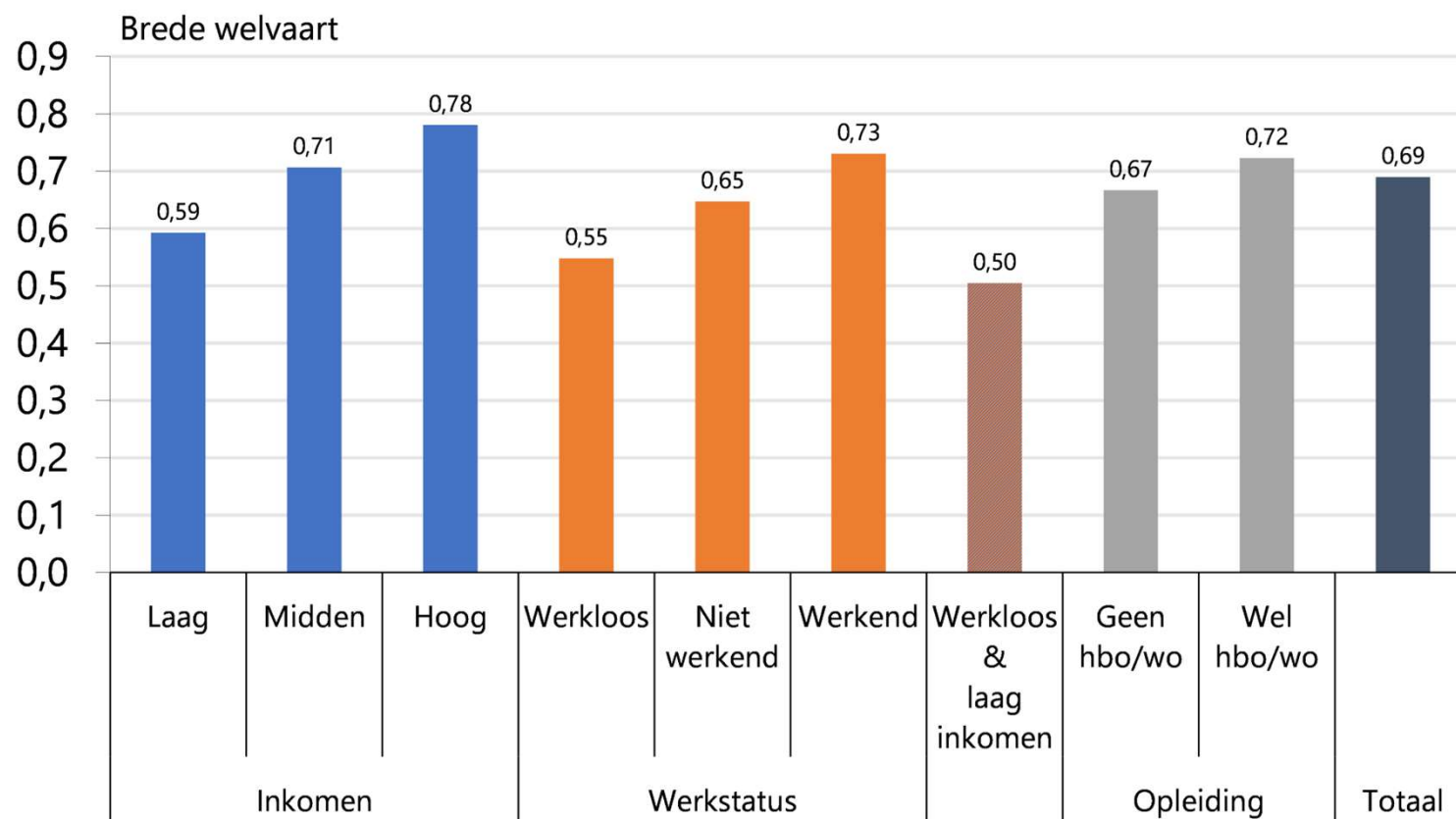
Hoe gaat het met je?

Ervaren brede welvaart

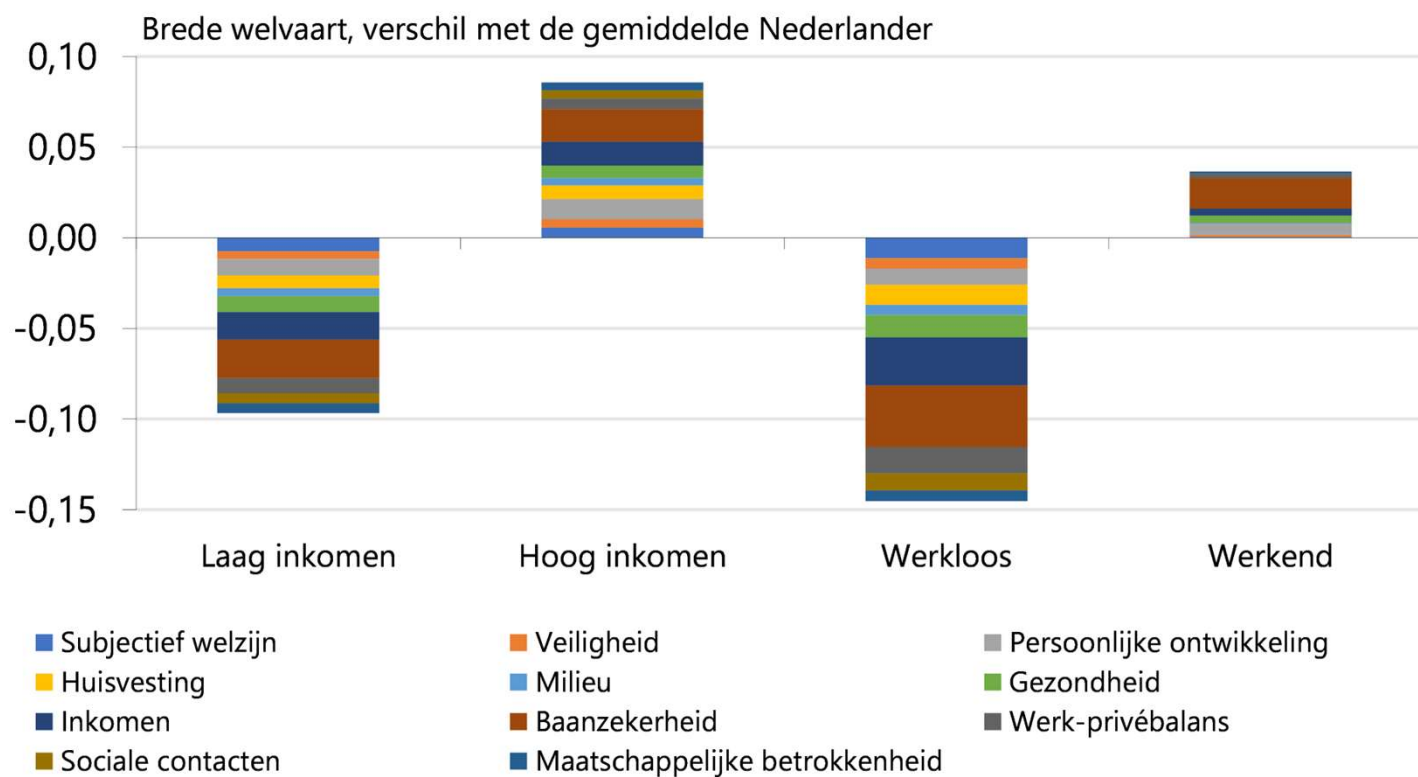
Niveau van brede welvaart verschilt

Werklozen met een laag inkomen: bijna 20 procentpunt lager dan gemiddeld.

Achterstanden in brede welvaart stapelen

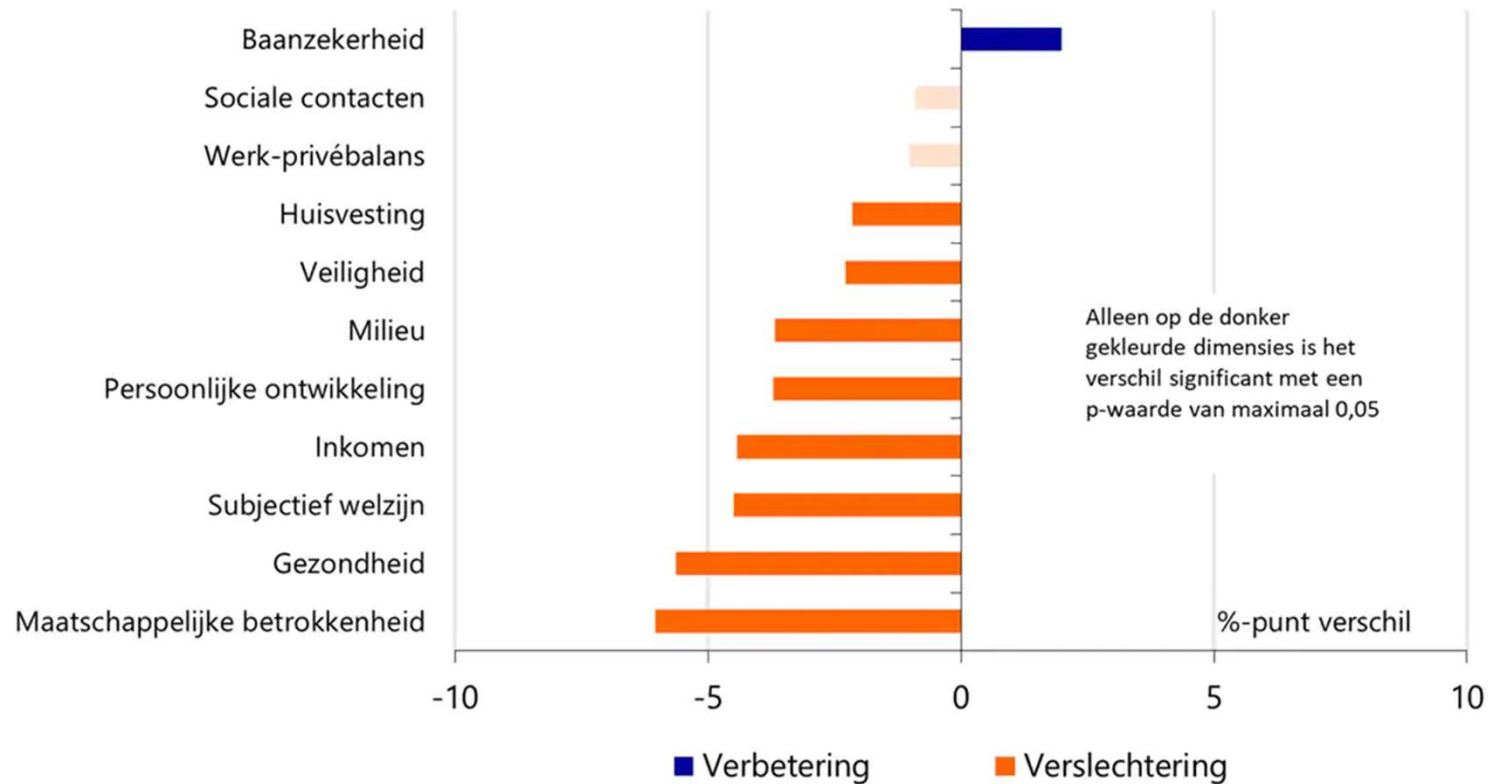
Op alle dimensies

2022: We ervaren lagere brede welvaart

In 2022 zijn 10 van de 11 factoren verslechterd

Ontwikkeling brede-welvaardimansies - Periode 2021 - 2022

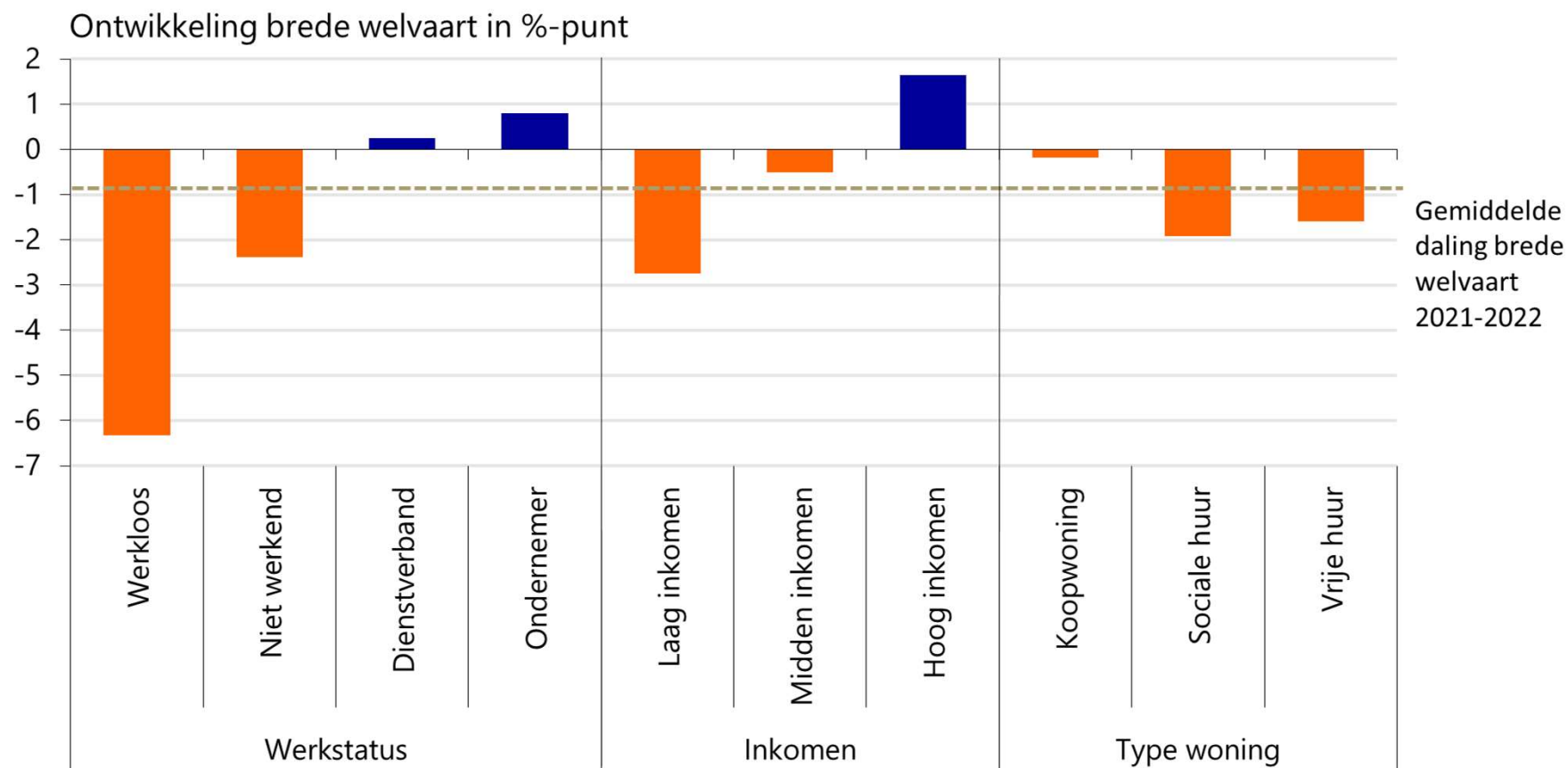

2023 is de ervaren brede welvaart stabiel.

Maar **niet** op gezondheid, sociale contacten, veiligheid en maatschappelijke betrokkenheid

Grote verschillen tussen groepen

Ook middeninkomens zien daling in brede welvaart

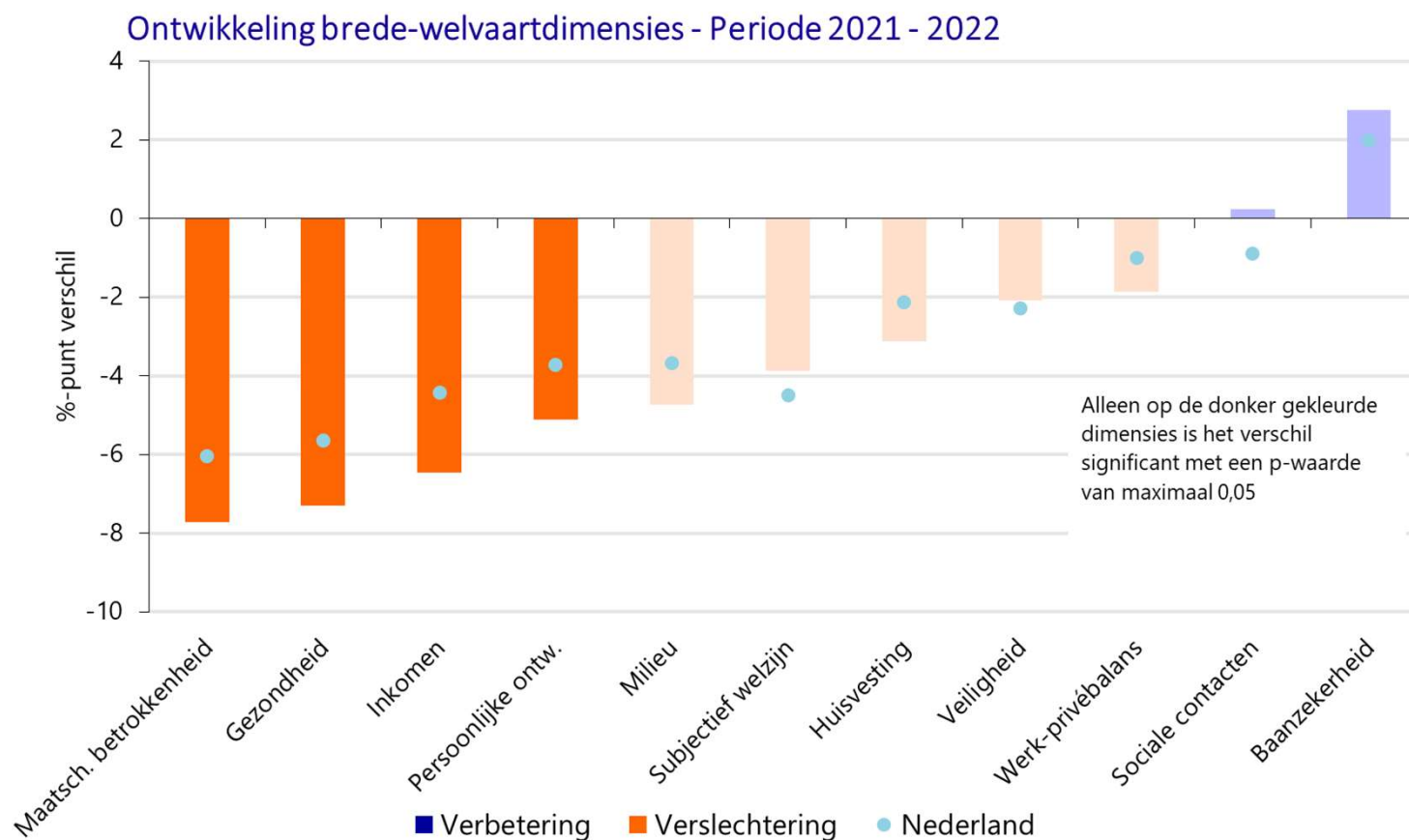

Bron: RaboResearch

Rabobank

Ontwikkeling brede welvaart

Brede welvaart afgelopen jaar significant gedaald in Zuid-Holland. Ook op specifieke dimensies

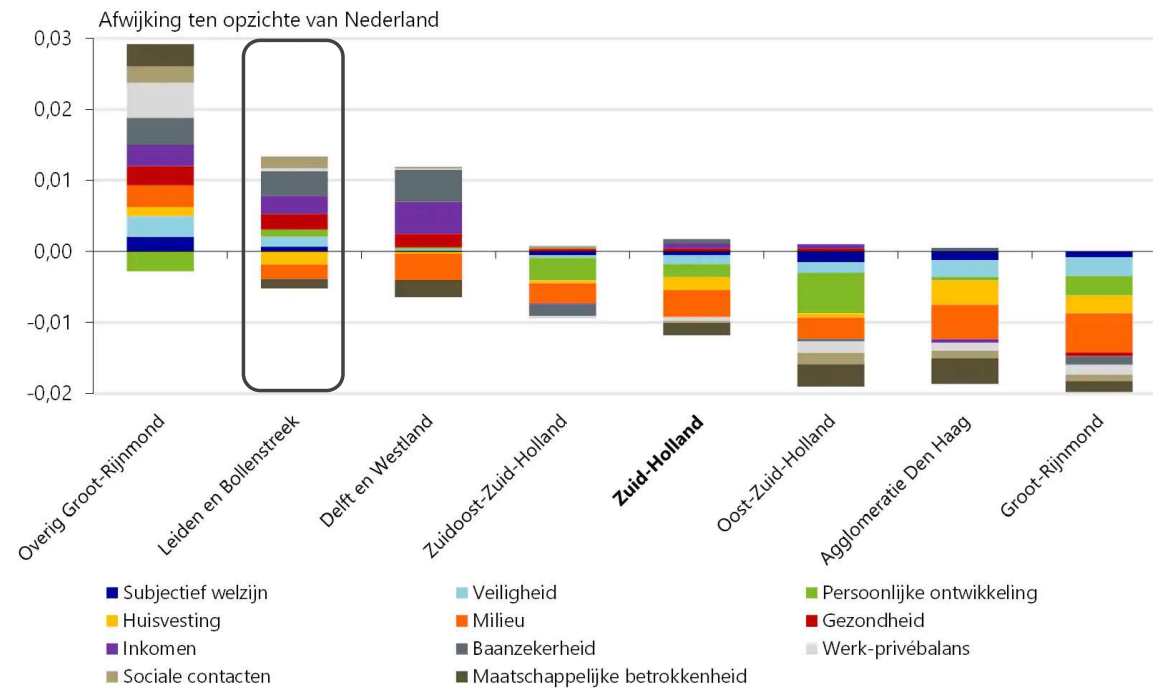

Leiden en Bollenstreek

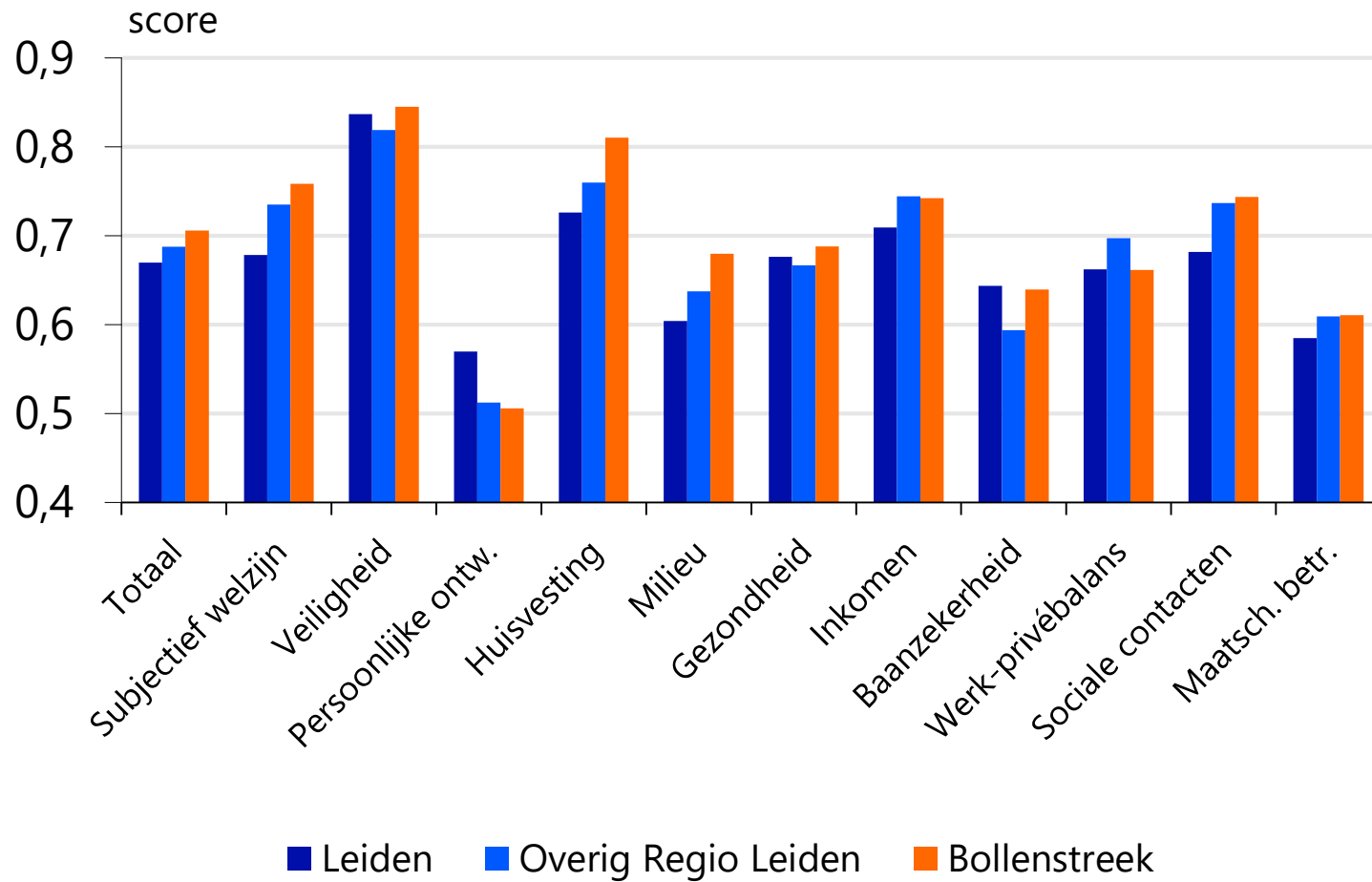

Hoge brede welvaart in Leiden en Bollenstreek

- De brede welvaart in Leiden en Bollenstreek is hoger dan elders in het land en andere regio's in Zuid-Holland
- Relatief hoge scores op de dimensies **baanzekerheid, inkomen, gezondheid, sociale contacten en veiligheid**
- De regio scoort juist lager dan landelijk op de dimensies **huisvesting, milieu en maatschappelijke betrokkenheid**. Dit zijn dan ook dimensies die aandacht verdienen

Lagere brede welvaart in Leiden

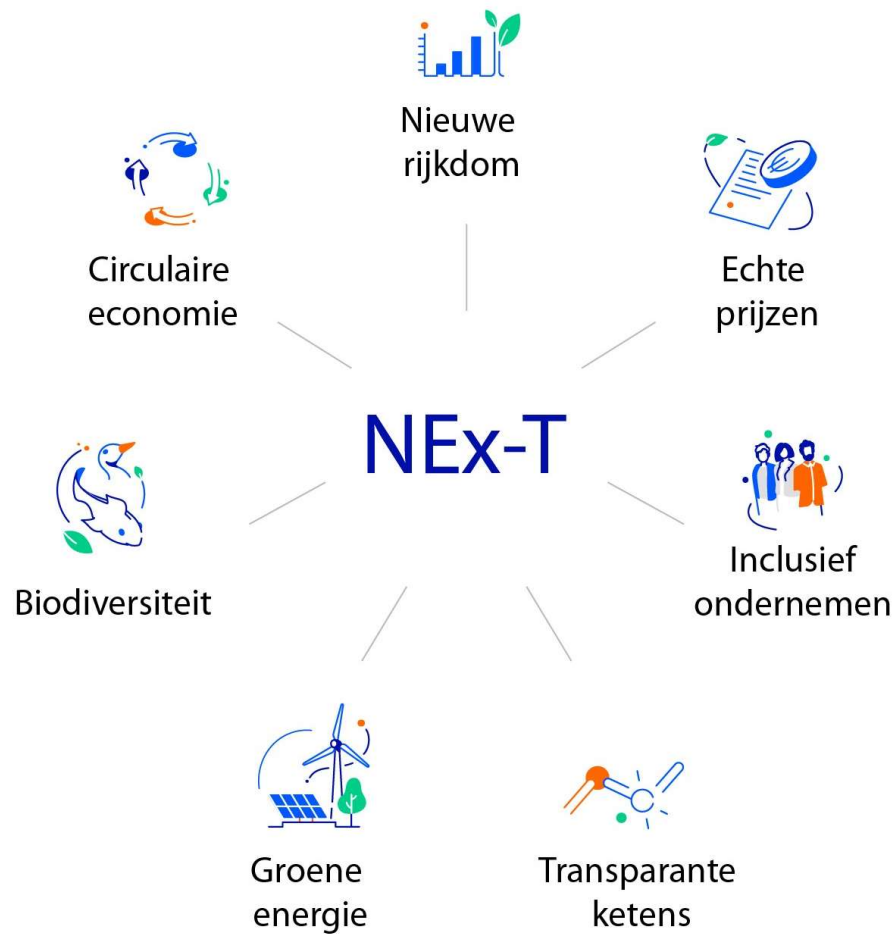
Bedrijven en brede welvaart

Tweedeling groter geworden, kleinere bedrijven op grotere achterstand

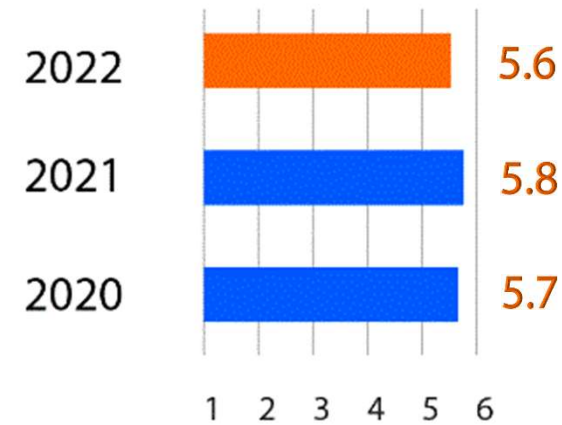

De transitie naar een nieuwe economie

Zeven dimensies

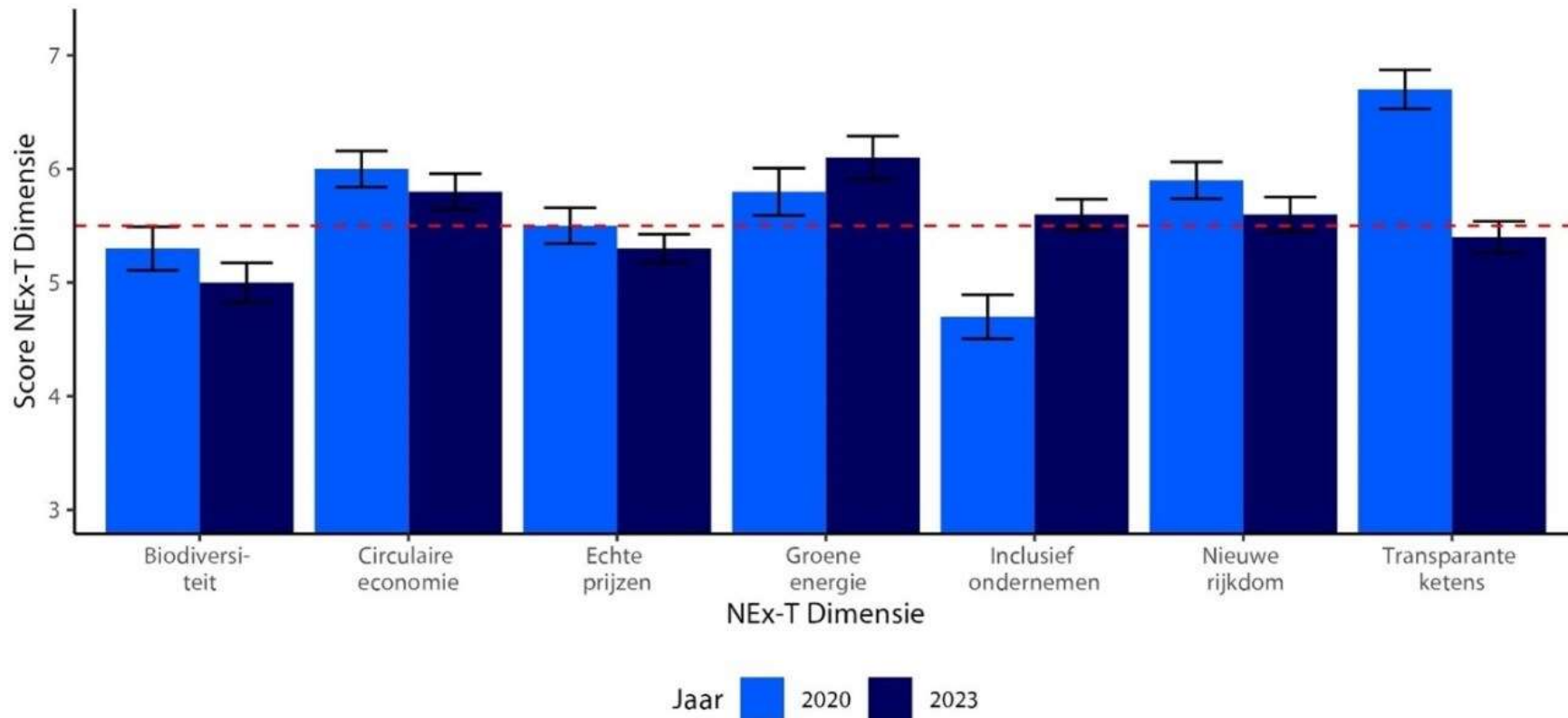
De transitie naar een nieuwe economie stagneert

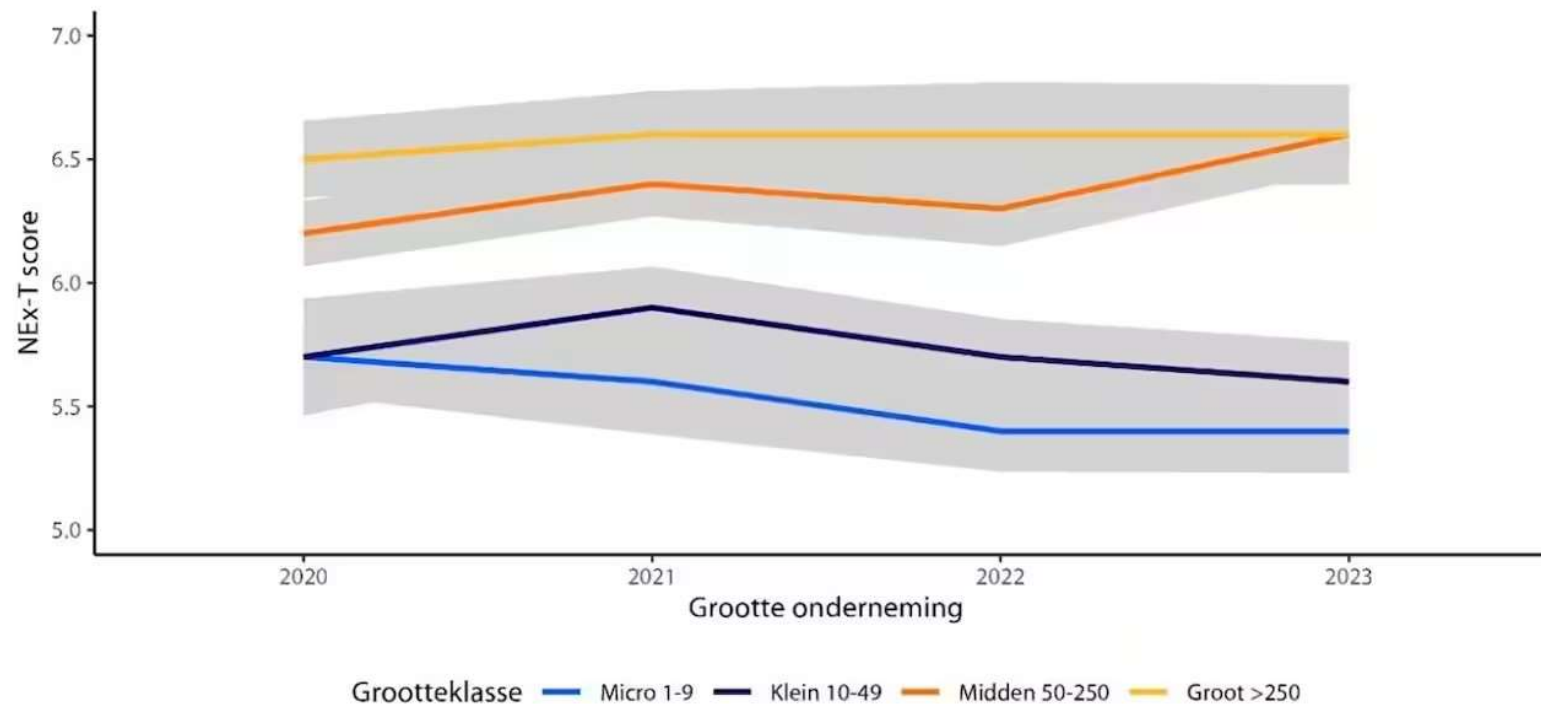
Rabobank

Dynamiek in dimensies

Op veel dimensies verslechtering, behalve groene energie en inclusie

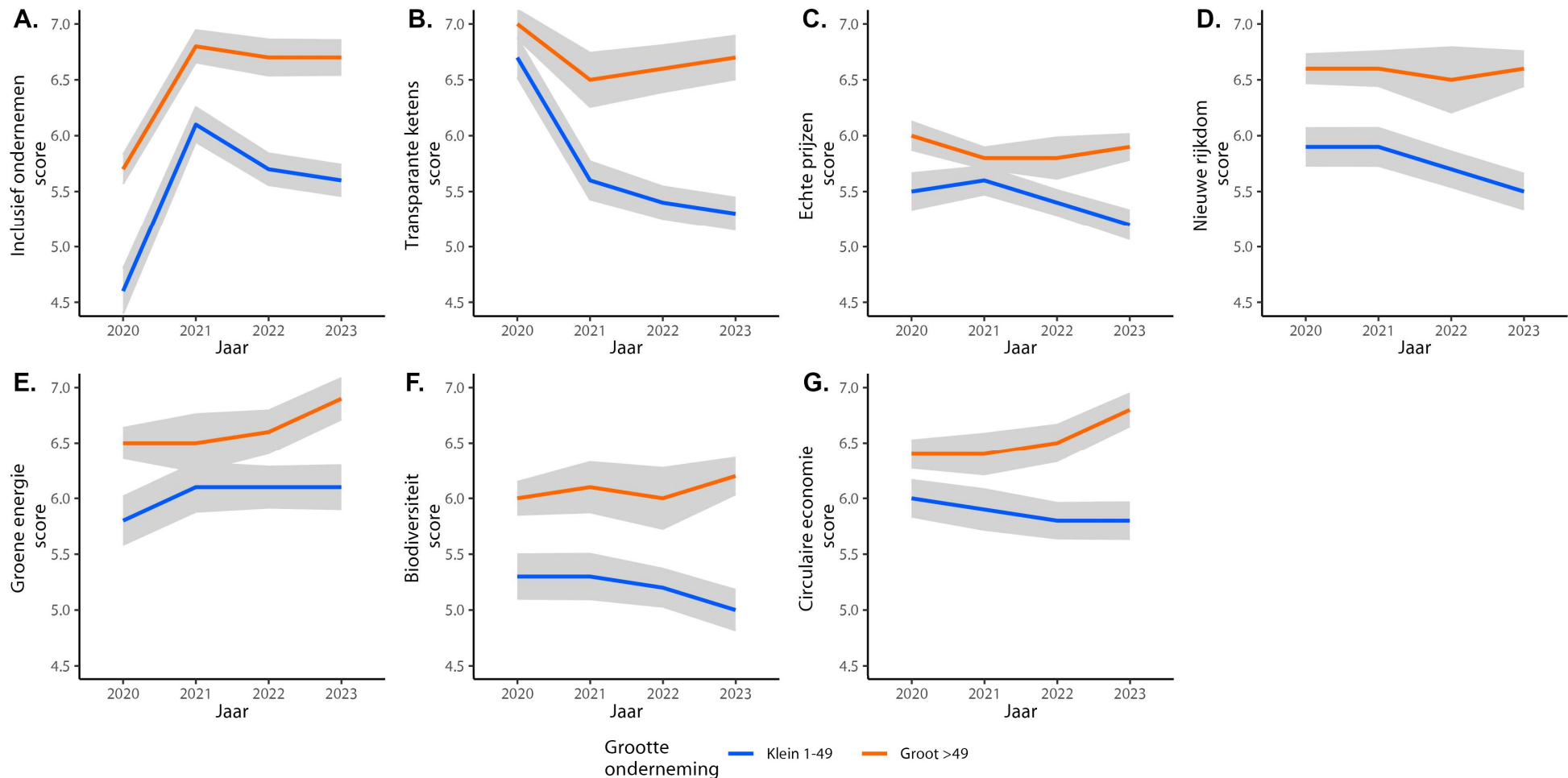
Tweedeling tussen grote en kleine bedrijven

	2020	2021	2022	2023
Kleine ondernemingen (< 50 werknemers)	5,69	5,76	5,61	5,50
Grote ondernemingen (≥ 50 werknemers)	6,32	6,39	6,37	6,56

Tweedeling tussen grote en kleine bedrijven

Patronen van divergentie op bijna alle dimensies

Versnelling voor Nederland in de transitie naar een nieuwe economie

Hoe versnellen we de transitie naar een nieuwe economie, een economie die duurzaam en sociaal inclusief is? Om deze vraag te beantwoorden zijn we in dialoog gegaan met koploperbedrijven in Nederland. Zij zien 45 procent van hun ambitie richting een nieuwe economie nu al verwezenlijkt. Om naast de koplopers de grote massa aan bedrijven in beweging te krijgen is een forse krachtsinspanning nodig. Het leveren van deze inspanning is een opdracht voor alle partijen samen.

40% heeft te weinig verandervermogen

Leiden & Bollenstreek loopt achter in de transitie

Groeiregio's, sterke ecosystemen en focus op brede welvaart lijken verschil te maken

Transitiescore bedrijfsleven

Ondergemiddeld

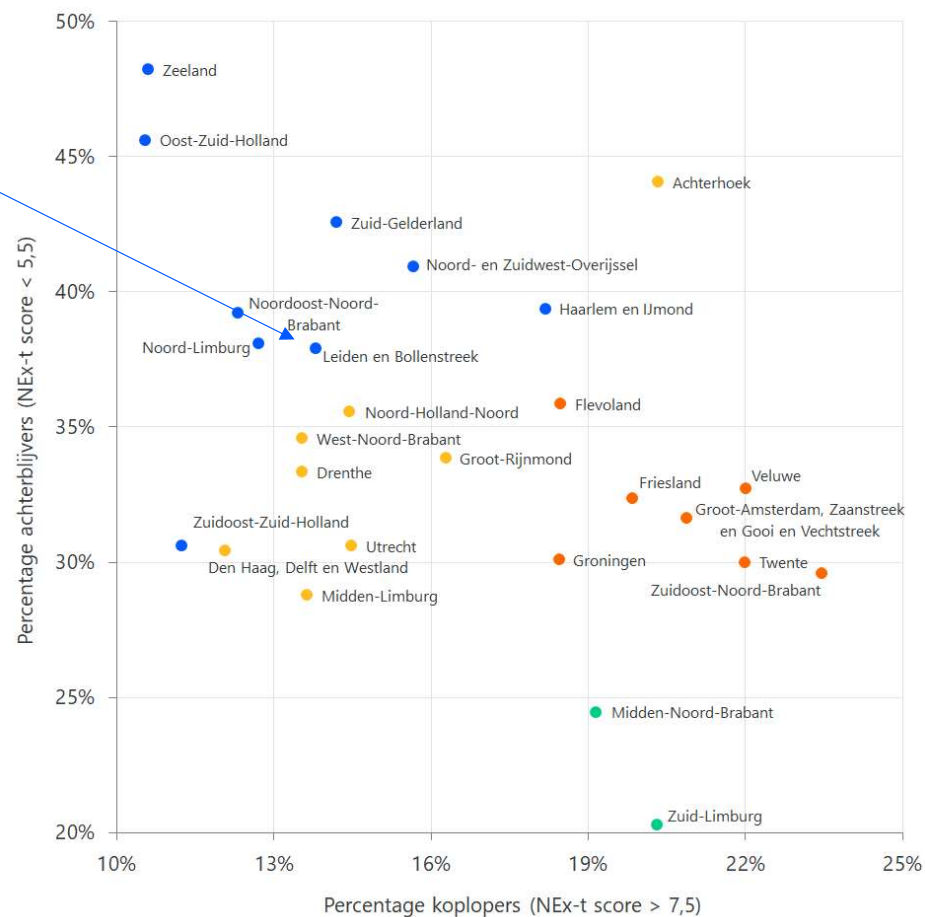
Gemiddeld

Bovengemiddeld

Verschillen in Nederland in transitie

Vooral verklaard door aandelen koplopers en achterblijvers

Conclusies

- De economische groei in Leiden & Duin- en Bollenstreek blijft achter.
 - Meerdere factoren spelen hier een rol. Zo is de sectorstructuur relatief ongunstig, groeit de productiviteit van bedrijven minder hard dan elders en blijft de werkgelegenheidsgroei achter
- De brede welvaart in Leiden en Bollenstreek is relatief hoog. In de Duin- en Bollenstreek hoger dan in Leiden
- In transitie naar duurzame en inclusieve economie blijft Leiden en Bollenstreek achter, door vooral veel achterblijvers
- Leen de kracht van je burens (Borrowed size), maar ook scherper kiezen!

*Dank voor uw
aandacht*

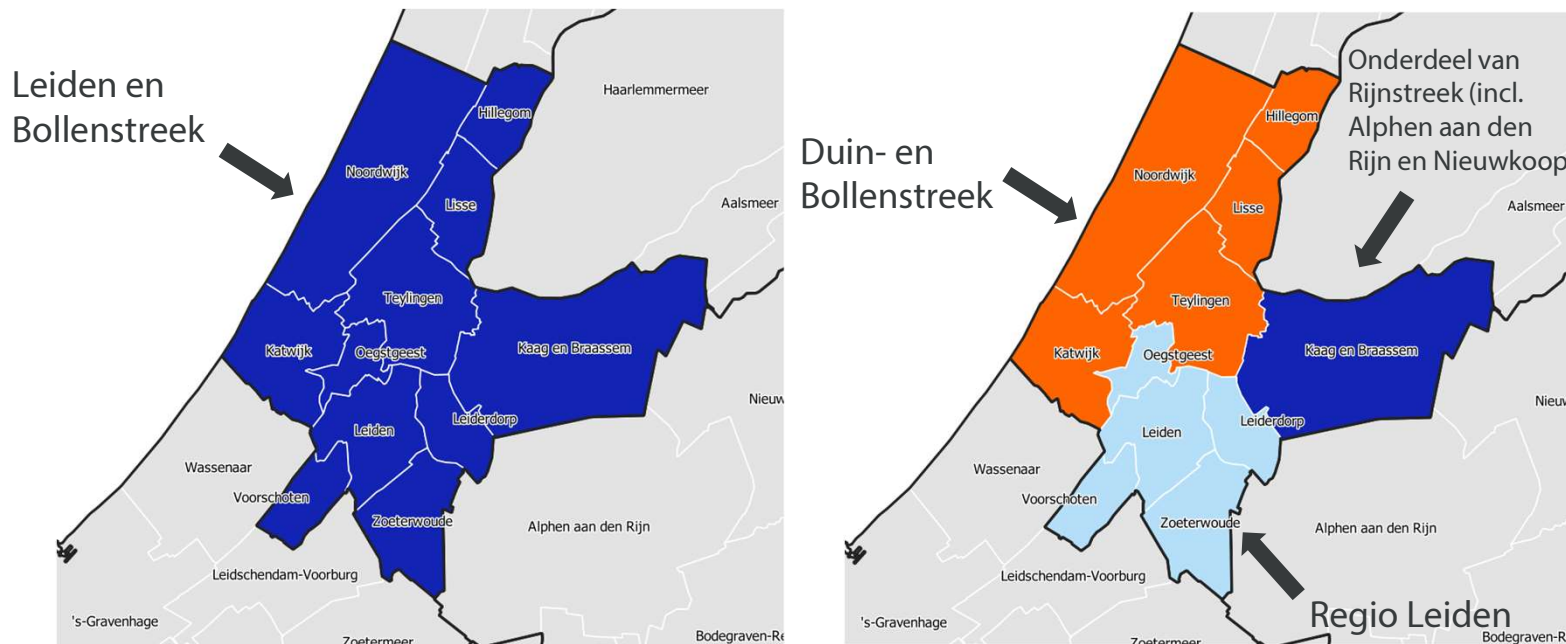
Achtergrond

De brede welvaartsenquête

- RaboResearch voert sinds 2019 jaarlijks de brede welvaartsenquête uit. Daarin worden ongeveer tienduizend mensen onder meer gevraagd om de elf dimensies van brede welvaart te waarderen op een schaal van één tot en met zeven (zie tabel)
- Door de antwoorden op de vragen voor elke respondent op te tellen, krijgen we een totaalscore voor brede welvaart, die we verwerken tot een score tussen 0 en 1, waarbij een 1 staat voor maximale brede welvaart
- Als we de enquêteresultaten uit de jaren 2019 tot en met 2022 samenvoegen, kunnen we uitspraken doen voor regio's, waaronder regio Leiden en Bollenstreek

	<i>Dimensie</i>	<i>Op een schaal van 1 t/m 7, in hoeverre...</i>
1.	Subjectief welzijn	...ben je gelukkig?
2.	Veiligheid	...leef je in veiligheid?
3.	Persoonlijke ontwikkeling	...volg je een cursus, training of opleiding?
4.	Huisvesting	...woon je in een voor jou geschikte woning?
5.	Milieu	...woon je in een schoon milieu?
6.	Gezondheid	...ben je gezond?
7.	Inkomen	...heb je voldoende inkomen?
8.	Baanzekerheid	...ben je verzekerd van een baan?
9.	Werk-privébalans	...zijn jouw werk- en privé-activiteiten in balans?
10.	Sociale contacten	...onderhoud je bevredigende sociale relaties?
11.	Maatschappelijke betrokkenheid	...heb je invloed op jouw leefomgeving?

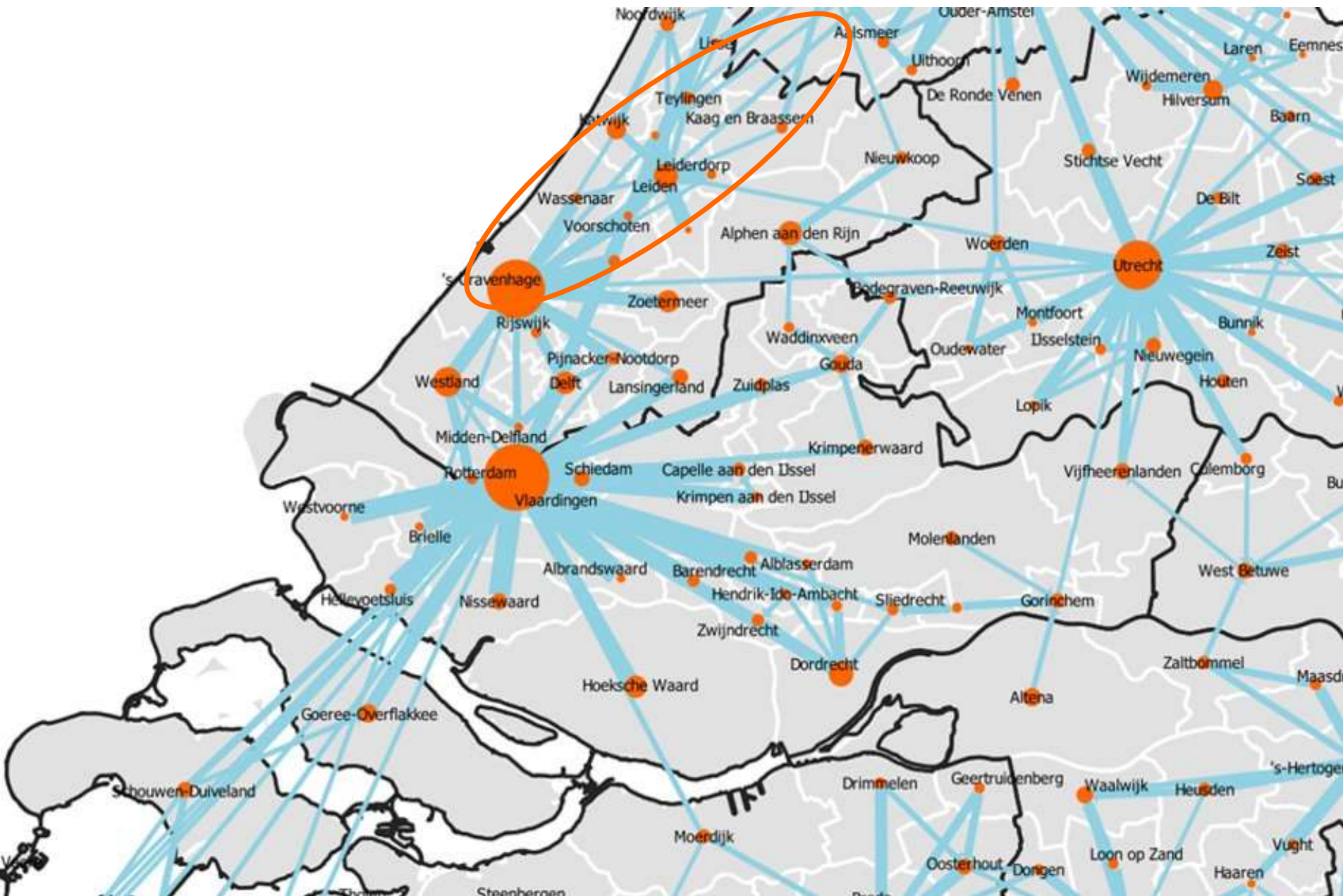
Geografie van Leiden & Duin- en Bollenstreek

- In onze analyse praten we de ene keer over het gebied Leiden en Bollenstreek (figuur links) en de andere keer over Regio Leiden en Bollenstreek gesplitst (figuur rechts)
- In het laatste geval laten wij de gemeente Kaag en Braassem buiten beschouwing

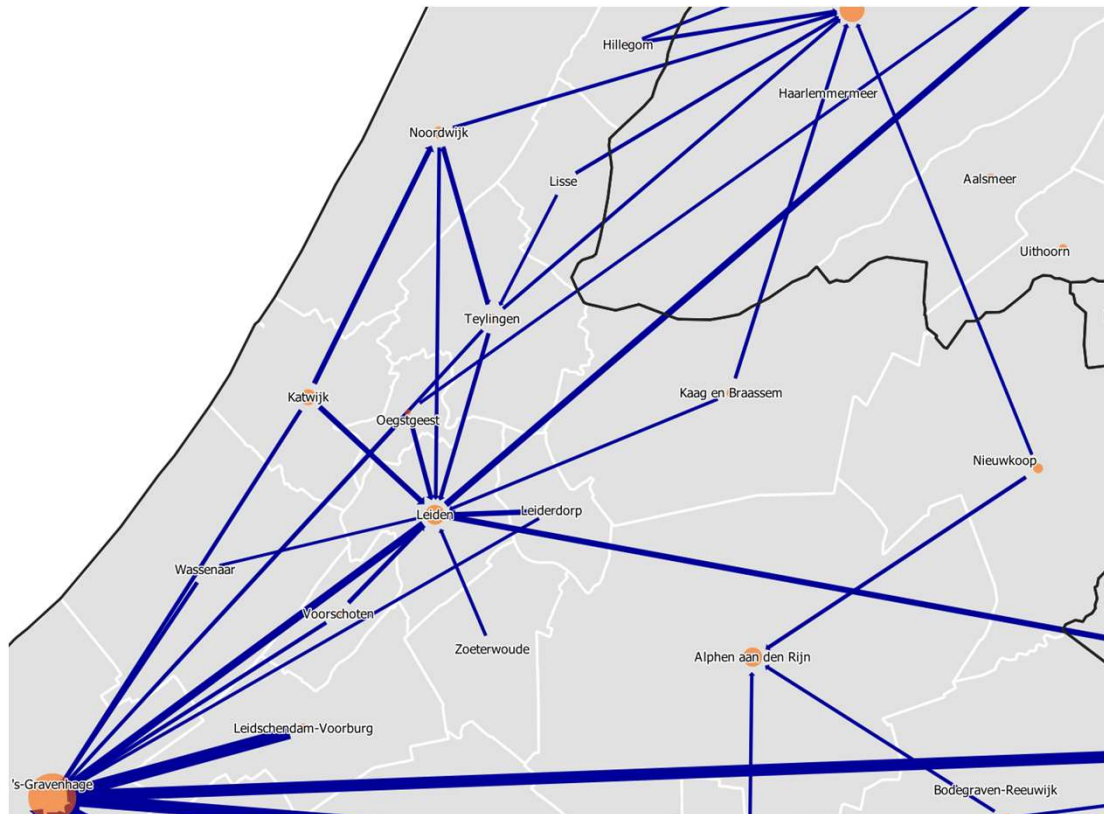
Bron: CBS, bewerking RaboResearch

Rabobank

Rabobank

Duin- en bollenstreek als tussenland

Bron: CBS, bewerking RaboResearch

Rabobank